

STUDIEHANDLEDNING

Samhällsorienterande ämnen årskurs 4 till 6
Block 2 – samhällskunskap och
religionskunskap

Institutionen för kultur och samhälle (IKOS)

HT 2020

Förord

De samhällsorienterande ämnena är de sammanlänkade områden inom skolundervisningen där eleven gradvis utökar sin förståelse av sig själv i förhållande till sin omvärld. I samhällskunskap skapas förståelse för hur vårt samhälle och dess institutioner fungerar. Här behandlas också kunskaper om hur olika media fungerar och källkritik. Historieämnet ger förståelse för hur vår tids samhälle kan betraktas som ett resultat av en utvecklingsprocess bestående av bl.a. sociala, ekonomiska och politiska faktorer. Geografiämnet syftar till att ge en rumslig orientering av vår omvärld men också en förståelse för hur geografiska förutsättningar såsom förändringar avseende naturresurser och geologi påverkar livet på jorden. Religionskunskap behandlar människans föreställningsvärld, vilket inkluderar både religiösa och ickereligiösa livsåskådningar. Det syftar till att öka förståelsen över de kulturella gränserna men också till att ge förutsättningar att diskutera livets stora frågor.

Under detta andra kursblock kommer ni att få möta samhällskunskap och religionskunskap. Välkomna till Samhällsorienterande ämnen block 2!

Kursernas mål:

Samhällskunskap

Efter avslutad kurs ska den studerande kunna:

- diskutera demokrati som ideal och praktik i en välfärdsstat
- redogöra för och diskutera det svenska politiska systemet och dess framväxt
- identifiera och diskutera mänskliga rättigheter och människors lika värde, i skolan och i samhället
- diskutera resursfördelning och den offentliga sektorns roll i en marknadsekonomi
- kritiskt diskutera informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier
- diskutera hur sociala, politiska och ekonomiska förhållanden hänger samman och påverkar varandra
- argumentera med hjälp av samhällskunskapsämnets centrala begrepp för val av stoff, undervisningsformer, läromedel och examination i relation till elevers förståelse och skilda förutsättningar.
- analysera och kritiskt förhålla sig till grundskolans styrdokument kring samhällskunskapsämnet
- kritiskt förhålla sig till olika typer av läromedel i samhällskunskapsundervisningen utifrån en medveten pedagogisk strategi

Religionskunskap

Efter avslutad kurs ska den studerande kunna:

- diskutera religion och livsåskådning som vetenskapliga begrepp
- redogöra för och diskutera världsreligionerna avseende dessas historia, trosinnehåll, ritualer, traditioner, levnadsregler och berättelser
- redogöra för och diskutera religioners sociala funktion på samhälls- och individnivå
- argumentera med hjälp av religionsämnets centrala begrepp för val av stoff, undervisningsformer, läromedel och examination i relation till elevers förståelse och skilda förutsättningar
- analysera och kritiskt förhålla sig till grundskolans styrdokument kring religionsämnet
- analysera och problematisera film som läromedel i religionsundervisningen
- diskutera och problematisera hur etik och barns livsfrågor kan behandlas i undervisningen i relation till elevers förståelse och skilda förutsättningar

Innehåll och kursupplägg

Samhällskunskap

I kursens inledande del diskuterar studenterna frågor om varför politiskt beslutsfattande behövs och olika former av legitimering. Därefter studerar de det svenska politiska beslutsfattandet och lagstiftningsprocessen. Vidare diskuterar studenterna frågor om resursfördelning, individ och gemenskap, samt mänskliga rättigheter i skolan och i samhället i stort. Avslutningsvis studerar och diskuterar studenterna frågor om informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier.

Parallellt med det övriga kursinnehållet genomförs didaktiska seminarier och föreläsningar där studenten studerar, skriver, diskuterar och analyserar förutsättningar för undervisning i grundskolan såsom styrdokument, lärares och elevers relation till samhällskunskapsämnets kärna, utveckling och läromedel.

Särskilt fördjupas metodiska frågor om hur man kan undervisa om olika avsnitt i samhällskunskapsundervisningen. Studenterna tränar att förhålla sig källkritiskt till olika läromedel och att välja läromedel utifrån en medveten pedagogisk strategi.

Religionskunskap

I kursens inledande del diskuterar studenten hur religion och livsåskådning kan förstås som vetenskapliga begrepp. Vidare studeras judendomens, kristendomens, islams,

hinduismens, buddhismens samt fornskandinavisk och samisk religion avseende dessas historia, trosinnehåll, ritualer, traditioner, levnadsregler och centrala berättelser. Studenten studerar och diskuterar även religioners och livsåskådningars sociala funktioner på samhälls- och individnivå.

Parallellt med det övriga kursinnehållet genomförs didaktiska seminarier och föreläsningar där studenten studerar, skriver, diskuterar och analyserar förutsättningar för undervisning i grundskolan såsom styrdokument, lärares och elevers relation till religionsämnets kärna, utveckling och läromedel. Studenten analyserar även hur film kan användas på ett kritiskt sätt inom ramen för religionsämnet. Under kursens didaktiska delar diskuterar och problematiserar studenten även frågor om hur man kan undervisa kring etik och barns livsfrågor.

Kursöversikt

Nedan följer en beskrivning av de båda kurserna avseende innehåll och vad du bör ha läst innan de olika momenten. **Observera att schemaändringar kan förekomma och att det alltid är Timeedit som gäller när det gäller campusförlagd undervisning. För distansbaserad undervisning via Zoom, se länkar i Lisamrummet.**

Samhällskunskap, 973A05 (7,5hp)

AG: Agneta Grönlund (lärare, kursansvarig)

AJH: Anna Johnsson Harrie (lärare)

CSL: Christian Svensson Limsjö (lärare)

PN: Petra Nordquist (kursmentor)

Vecka	Dag	Tid	Lärare	Rubrik	Läsanvisningar
V 34	Ons 19/8	10.15- 12.00 via Zoom, se länk i Lisam	AG	Kursintroduktion samhällskunskap & samhällskunskapsdidaktik samt rättsliga perspektiv	Lgr'11 s 199-212 Odenstad: <i>Ämnesdidaktik för SO-ämnena s.</i> 11-26, 41-65 Odenstad m fl: <i>Samhällskunskap,</i> kap 1, kap 4 s. 95- 123, 126-130
	Ons 19/8	13.15- 15.00		Seminarium 1 i arbetsgrupperna (AG)	

V 34	Fre 21/8	10.15- 12.00 via Zoom	AJH	Läromedel i samhällskunskapsundervisningen (AJH)	Johnsson Harrie, <i>Sponsrade läromedel i samhällskunskap samt Läromedlens roll i undervisningen</i>
	Fre 21/8	13.15- 15.00		Seminarium 2 i arbetsgrupperna (AG)	
V 35	Ti 25/8	13.15- 15.00 via Zoom	AG	Rättsliga och statsvetenskapliga perspektiv	Odenstad m fl: <i>Samhällskunskap</i> , kap 4, s. 95-123, 126-130, kap 6, s. 197-251
	Ti 25/8	15.15- 17.00 Se Time- edit för sal.		Seminarium 3 i arbetsgrupperna (PN)	Text om lärandematriser (LISAM)
	To 27/8	13.15- 15.00 Se Time- edit för sal.	PN	Feedback	Jönsson & Odenstad: <i>Bedömning i SO s</i> 31-48
	To 27/8	15.15- 17.00		Seminarium 4 i arbetsgrupperna (AG)	
	Fr 28/8	10.15- 12.00	AG	Statsvetenskapliga perspektiv	Odenstad m fl: <i>Samhällskunskap</i> , kap 6, s. 197-251
	Fr 28/8	13.15- 15.00		Seminarium 5 i arbetsgrupperna (AG)	
V 36	Må 31/8	13.15- 15.00		Seminarium 6 i arbetsgrupperna (PN)	Odenstad: <i>Ämnesdidaktik för SO-ämnena s</i> 41-65 Ta med ett ex av Pippi Långstrump (bilderbok OK)
	Ti 1/9	13.15- 15.00 via Zoom	AG	Statsvetenskapliga och ekonomiska perspektiv(forts)	Odenstad m fl: <i>Samhällskunskap</i> , kap 6, s. 197-251 Odenstad m fl: <i>Samhällskunskap</i> , kap 5 s. 131-163, 171-195
	Ti 1/9	15.15- 17.00		Seminarium 7 i arbetsgrupperna (AG)	

V 36	To 3/9	13.15- 15.00 Se time- edit för sal.	PN	Arbetsformer, styrdokument	Jönsson & Odenstad: <i>Bedömning i SO</i> s. 79
	Fr 4/9	10.15- 12.00 Via Zoom	AG	Ekonomiska perspektiv	Odenstad m fl: <i>Samhällskunskap</i> , kap 5 s. 131-163, 171-195
	Fr 4/9	13.15- 15.00		Seminarium 8 i arbetsgrupperna (AG)	
V 37	Ti 8/9	13.15- 15.00		Seminarium 9 i arbetsgrupperna (CSL)	Läs Kap. 1-3 i Carlsson, U, (2018) samt Odenstad m. fl. <i>Samhällskunskap</i> s. 63-65, 75-79, 90-93
	On 9/9	10.15- 12.00 Via Zoom	CSL	Medier, kommunikation och unga	
	To 10/9	13.15- 15.00		Seminarium 10 i arbetsgrupperna (AG)	
	Fr 11/9	8.00		Utlämning av hemtentamen & skriftlig ind.uppg. på LISAM (AG)	
	On 16/9	10.00 via Zoom		Frågestund (AG)	
V 38	To 17/9	24.00		Sista inlämning hemtentamen	
	Fr 18/9	10.15- 12.00 via Zoom	AG	Examinerande seminarium	

Religionskunskap, 973A04 (7,5hp)

PL: Pontus Larsen (lärare)

PN: Petra Nordquist (kursmentor)

TW: Tomas Widholm (lärare, kursansvarig)

Vecka	Dag	Tid	Lärare	Rubrik	Läsanvisning
V 39	Må 21/9	10:15- 12:00 Zoom	TW	Religionsvetenskap, föreläsning 1: -Introduktion -Religion och samhälle - Introduktion av film i undervisningen	Franck m fl; s 19-53 Frisk (LISAM)
	On 23/9	13:15- 15:00		Studiegrupper: Inför seminarium 1 (PN)	Odenstad; s 95-110
	To 24/9	10:15- 12:00 Campus	PN	Religionsdidaktik, seminarium 1: Styrdokumentet, bedömning del 1, samt undervisningsformer, läromedel	Odenstad: s 95-110
	Fr 25/9	10:15- 12:00		Studiegrupper: Inför judendom (TW)	Franck m fl; s 79-96, Utdrag ur urkunder
V 40	Må 28/9	10:15- 12:00 Zoom	TW	Religionsvetenskap, föreläsning 2: Judendom	Franck m fl; s 79-96, Utdrag ur urkunder
	Ti 29/9	10:15- 12:00		Studiegrupper: Inför kristendomen (TW)	Franck m fl; s 127-158, Utdrag ur urkunder
	On 30/9	10:15- 12:00 Zoom	TW	Religionsvetenskap, föreläsning 3: Kristendomen	Franck m fl; s 127-158, Utdrag ur urkunder
	On 30/9	13:15- 15:00		Studiegrupper: Inför seminarium 2 (PN)	Jönsson & Odenstad, s 125-148. Artikeln om matriser
	To 1/10	10:15- 12:00 Campus	PN	Religionsdidaktik, seminarium 2: Styrdokumentet, bedömning del 2, samt undervisningsformer	Jönsson & Odenstad, s 125-148. Artikeln om matriser
	Fr 2/10	10:15- 12:00		Studiegrupper: Inför islam (PL)	Franck m fl; s 97-109, Utdrag ur urkunder
V 41	Må 5/10	10:15- 12:00 Zoom	PL	Religionsvetenskap, föreläsning 4: Islam	Franck m fl; s 97-109, Utdrag ur urkunder
	Ti 6/10	10:15- 12:00		Studiegrupper: Inför hinduism (PL)	Franck m fl; s 55-66, Utdrag ur urkunder
	On 7/10	10:15- 12:00 Zoom	PL	Religionsvetenskap, föreläsning 5: Hinduism	Franck m fl; s 55-66, Utdrag ur urkunder
	To 8/10	10:15- 12:00		Studiegrupper: Inför buddhism (PL)	Franck m fl; s 67-78, Utdrag ur urkunder

V 42	Må 12/10	10:15- 12:00 Zoom	PL	Religionsvetenskap, föreläsning 6: Buddhism	Franck m fl; s 67-78, Utdrag ur urkunder
	Ti 13/10	10:15- 12:00		Studiegrupper: Inför etik och livsfrågor (TW)	Franck m fl; s 175-201, 219-232, 235-260
	On 14/10	10:15- 12:00 Zoom	TW	Religionsvetenskap, föreläsning 7: Etik och livsfrågor	Franck m fl; s 175-201, 219-232, 235-260
	Fr 16/10	10:15- 12:00		Studiegrupper: religionsdidaktiskt seminarium 3 (TW)	
V 43	On 21/10	10:15- 12:00 Zoom	TW	Religionsdidaktik: seminarium 3: Examination ämnesdidaktik	
	Sö 27/10			Deadline för examinationer	

Studiegrupper

I dessa kurser kommer ni att vara indelade i studiegrupper. Som framgår av schemat har grupperna schemalagda seminarier då ni tillsammans ska arbeta med olika uppgifter. Gruppindelning och gruppuppgifter delas ut vid respektive kursintroduktion. Ni är själva ansvariga för att genomföra gruppseminarierna och att ordna lokal för dessa, alternativt att använda Zoom eller andra digitala verktyg.

Distansundervisning och lokaler

Höstterminen 2020 är vi ålagda att bedriva så mycket undervisning som möjligt på distans. Alla föreläsningar kommer hållas via Zoom, medan de flesta seminarier kommer att ske på Campus Valla. Håll noga koll på Lisam och TimeEdit för aktuell information! Det kan bli förändringar med kort varsel.

Examination

Samhällskunskapskursen examineras genom en hemtentamen samt en muntlig och skriftlig redovisning. Utlämning- och inlämningstider ges vid kursstart.

Även religionskunskapskursen examineras genom en hemtentamen samt muntlig och skriftlig redovisning. Utlämning- och inlämningstider ges vid kursstart.

För ytterligare detaljer se kursplaner för respektive kurs.

Samhällskunskap: <https://liu.se/studieinfo/kurs/973a05/ht-2020>

Religionskunskap: <https://liu.se/studieinfo/kurs/973a04/ht-2020>

Fusk och plagiat

Vad är en disciplinföreteelse?

Försök att vilseleda vid examination - fusk

Exempel på vad LiU:s Disciplinnämnd bedömt som fusk är:

- ditskriven text på formelsamling vid salstentamen
- lösa lappar med egen text vid salstentamen
- plagiat av uppsats
- kopiering av programmeringskod vid laboration
- otillåtet samarbete med annan grupp vid enskilt arbete av exempelvis projektarbete

Vad räknas som fusk?

Som student är det ditt ansvar att ta del av information om vad som är tillåtet och inte tillåtet vid en examination. Vid osäkerhet är det alltid bättre att fråga läraren för att undvika missförstånd.

Det räcker med ett försök att fuska för att disciplinär åtgärd ska kunna vidtas. Det räcker t.ex. att ha lappar med sig till tentamen med avsikt att använda dem som hjälp, oavsett om man sedan faktiskt använder lapparna eller inte.

Universitetet ser lika allvarligt på fusk vid laboration, hemtentamen, uppsatsskrivning etc, som på fusk vid skriftlig tentamen.

Vad som är tillåtet och otillåtet kan variera mellan olika kurser och kursmoment. Det är därför alltid viktigt att du tar reda på vilka regler som gäller vid den enskilda kursen, var noga med att ta del av kursinformationen som finns tillgänglig.

Vad är plagiat?

Plagiat är när man utger sig för att ha gjort ett arbete själv som någon annan har producerat. Det innebär att man skriver av en text utan att ange källan. Det är även när man använder texter mer eller mindre ordagrant utan att använda sig av citattecken. För

att undvika att bli misstänkt för plagiat ska du alltid ange källan till den text som du använder dig av samt att sätta ut citattecken när du ordagrant återger från en annan text. Den text som du skriver får inte ligga för nära originalet, du ska alltid använda dina egna ord i det material som du skriver. Plagiat handlar inte enbart om textmaterial utan omfattar även tex programmeringskod, musikkompositioner eller multimedia. Mer information om plagiering finns på [Universitetsbiblioteket](#).

Disciplinära åtgärder kan även vidtas mot studenter som:

- stör eller hindrar undervisning, prov eller annan verksamhet inom ramen för utbildningen vid högskolan.
- stör verksamheten vid högskolans bibliotek eller annan särskild inrättning inom högskolan.
- utsätter en annan student eller en arbetstagare vid universitetet för trakasserier med enligt diskrimineringslagen (2008:567). Det kan handla om sexuella trakasserier eller ha sin grund i någon av diskrimineringsgrunderna; kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. För mer information se [Lika Villkor](#).

Kurslitteratur

Samhällskunskap (973A05)

1 valfri lärobok i samhällskunskap för årskurs 4-6 (anpassad till Lgr11), antingen i tryckt eller digital form.

Carlsson, U, (2018). *Medie- och informationskunnighet i den digitala tidsåldern: En demokratifråga*. Göteborg: Nordicom. Kap. 1-3. Hämtas gratis från: <https://nordicom.gu.se/sv/publikationer/medie-och-informationskunnighet-mik-i-den-digitala-tidsaldern-en-demokratifraga>

Henriksson Persson, A. & Olson, M. (2017). Att göra demokrati i samhällskunskapsämnet på mellanstadiet. Ingår i Olson, M. & Irisdotter Aldenmyr, S. (red.). *SO-undervisning på mellanstadiet: forskning och praktik*. Malmö: Gleerups (hämtas på Lisam)

Johnsson Harrie, Anna; "Sponsrade Läromedel i samhällskunskap" i Anna Johnsson Harrie och Hans Albin Larsson (red) *Samhällsdidaktik – sju aspekter på samhällsundervisning i skola och lärarutbildning*, Skrifter från Forum för Ämnesdidaktik, Linköpings universitet nr 3, hämtas gratis på <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-81772>

Jönsson, Anders & Christina Odenstad; *Bedömning i SO för grundskolan*, Gleerups 2014
Läromedlens roll i undervisningen – Grundskollärares val, användning och bedömning av läromedel i bild, engelska och samhällskunskap, Skolverkets rapport nr 284, 2006, s 9-33, 95-139, (hämtas på Lisam)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, s 199-212 (samhällskunskap), hämtas på <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4206>
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Nilsson, Ulf; *Varg*, Svenskt Näringsliv, Informationsförlaget, 2017, beställs på https://www.svensktnaringsliv.se/material/skolmaterial/varg_672798.html (finns även på Lisam)

Odenstad, Christina; *Ämnesdidaktik för SO-ämnena för grundskolan*, Gleerups, 2014.

Odenstad, Christina m fl *Samhällskunskap för lärare 4–9*, Gleerups, 2017.

Skolverket (2017). Kommentarmaterial till kursplanen i samhällskunskap. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3811>

Text om lärandematriser (via LISAM).

Religionskunskap (973A04)

Franck, Olof, Osbeck, Christina & von Brömssen, Kerstin (2016) *Religioner, livsåskådningar och etik*, Gleerups.

Frisk, Anna-Karin (2016) "Från Orsak Till Mening - Att Kunna Relatera Ritualer Till Centrala Tankegångar Inom Olika Religioner." *Forskning om undervisning och lärande* 4, no. 1 (2016): 50, (via LISAM).

Grönlund, Agneta; *Matriser ledet till bättre elevprestationer*, Skolverket.
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/bedomning/undervisning/matriser-leder-till-battre-elevprestationer-1.247354>

Jönsson, Anders & Odenstad, Christina (2014) *Bedömning i SO*, Gleerups.

Odenstad, Christina (2014) *Ämnesdidaktik för SO-ämnena*, Gleerups.

Panadero, E. & Jönsson, A. (2013). "The use of scoring rubrics for formative assessment purposes revisited: A review." *Educational Research Review* 9, s. 129-144, (via LISAM).

Kompendium med urkundstexter (via LISAM).

Kontaktuppgifter

Elin Elwin, IKOS, utbildningsadministratör SO 4-6

e-post: elin.elwin@liu.se

telefon: 013- 28 18 45

Agneta Grönlund, IBL, lärare och kursansvarig samhällskunskap

e-post: agneta.gronlund@liu.se

telefon: 013-28 21 31

Pontus Larsen, IKOS, lärare religionskunskap

e-post: pontus.larsen@liu.se

telefon: 013-28 14 65

Anna Johnsson Harrie, IKOS, lärare samhällskunskap

e-post: anna.johnsson.harrie@liu.se

telefon: 013-28 58 97

Petra Nordquist, KFU, kursmentor SO 4-6

e-post: petra.nordquist@liu.se

telefon:

Christian Svensson Limsjö, IKOS, lärare samhällskunskap

e-post: christian.svensson.limsjo@liu.se

telefon: 013-28 23 42

Tomas Widholm, IKOS, lärare och kursansvarig religionskunskap

e-post: tomas.widholm@liu.se

telefon: 013- 28 68 07